

Szwarc, Andrzej

"General Jan Henryk Dąbrowski
1755-1818", Jan Pachonński, Warszawa
1981 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 73/1-2, 161

1982

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

szy (na trzech kolejnych arkuszach odwzorowano sytuację kościelną w ważniejszych miastach: w Warszawie, Wilnie, Poznaniu, Gnieźnie, Płocku, Krakowie, Wrocławiu, Lwowie, Sandomierzu, Tarnowie, Lublinie). Na mapie tej zaznaczono: granice państwa, województw, diecezji, archidiakonatów i dekanatów, katedry, kolegiaty (z wyróżnieniem czy taki kościół pełnił też funkcje parafialne), parafie i kościoły filialne z rozróżnieniem na miejskie i wiejskie. Oprócz tej głównej mapy sporządzono dziewięć innych w mniejszej skali 1:400 000, które z wyjątkiem jednej (10), przedstawiają odrębnie te same problemy, które znalazły się na mapie podstawowej. Czy rzeczywiście wszystkie z nich są niezbędne? Mapa 10 przedstawiająca stosunki wyznaniowe w Rzeczypospolitej wzbogaca kartogramy dołączone do „Kościoła w Polsce” t. II: XVI—XVIII wiek.

Takie ujęcie problematyki kościelnej będzie przydatne nie tylko dla historyka Kościoła. Badacz demografii, stosunków narodowościowych, historyk gospodarczy a także i innych problemów znajdzie tu bardzo użyteczną pomoc i materiał.

Pracy Stanisława Litaka nie można przecenić.

R. K.

Jan Pachonński, *Generał Jan Henryk Dąbrowski 1755—1818*,
Wydawnictwo MON, Warszawa 1981, s. 748, ilustr.

Bogato udokumentowana biografia powstała w oparciu o kwerendę w archiwach austriackich, francuskich, niemieckich, polskich i włoskich; autor wykorzystał między innymi swoje wypisy z materiałów zniszczonych w trakcie II wojny światowej (głównie z zespołu Archiwum Legionów i generała Jana Henryka Dąbrowskiego). W znacznym zakresie uwzględnił także wyniki badań, których rezultatem było jego monumentalne dzieło *Legiony polskie. Prawda i legenda* t. I—IV, Warszawa 1969—1979, chociaż okres „legionowy” stanowi zaledwie około 25% tekstu.

Najwięcej nowych informacji zawierają rozdziały XIX i XX, które dotyczą lat 1813—1818. Okres ten, kiedy Dąbrowski po śmierci ks. Józefa Poniatowskiego został naczelnym wodzem walczącej u boku Napoleona armii polskiej, następnie organizatorem wojska Królestwa Polskiego i wreszcie wielkopolskim ziemianinem należał dotychczas do najsłabiej poznanych kart jego życia.

W książce kładzie się nacisk na działalność wojskową bohatera powstania kościuszkowskiego i wojen napoleońskich, szczegółowo opisując bitwy stoczone pod jego dowództwem lub te, w których odegrał jakąś rolę. Niewiele natomiast pisze Pachonński o życiu prywatnym Dąbrowskiego; w pewnej mierze wynagradza to obszerne zakończenie, zawierające refleksje na temat jego zdolności, kultury intelektualnej, charakteru. Praca pisana jest żywym, potocznym stylem. Zwraca uwagę znaczna liczba anegdotycznych wręcz scen z życia generała, wspartych na relacjach pamiętnikarzy i często ilustrowanych cytatami.

Książkę wzbogacają szkice i mapy ukazujące przebieg działań wojennych. Autor na początku pracy przedstawił dzieje przodków Dąbrowskiego, zaś w końcowych partiach losy jego potomków. Wypada żałować, iż nie zajął się legendą tej postaci, niewiele mniej żywą niż legenda Kościuszki lub księcia Józefa. Jest to jednak temat, który zasługuje na osobne studium.

A. S.